

Її підґрунтям є наукова гіпотеза про існування системи кредитних відносин, що складається із взаємозалежних елементів з інтегративними властивостями [3, с. 135]. Водночас зазначається, що серед суб'єктів системи кредитних відносин доцільно вирізнити основні (кредитори та позичальники) та опосередковані (нотаріуси, страхові компанії, оцінювачі, колекторські фірми та ін.), а її об'єктом є спільний продукт [3, с. 135]. Таким чином, модернізація кредитних відносин зумовлюється взаємодією учасників єдиної системи, які належать до підсистем надання позик, залучення депозитів та надання супутніх послуг, що взаємодіють та зумовлюють функціонування одна одної. На нашу думку, функціонування окремої підсистеми у межах системи кредитних відносин передбачає генерацію певних ризиків як її внутрішнім середовищем, так і внаслідок його взаємодії з зовнішнім середовищем. Ці ризики впливають на діяльність як основних, так і опосередкованих суб'єктів системи кредитних відносин. З іншого боку, функціонування підсистеми супутніх послуг у системі кредитних відносин має кілька аспектів. Супутні послуги надаються для основних суб'єктів системи кредитних відносин. Разом з тим, супутні послуги в цілому є складовою зовнішнього середовища системи кредитних відносин.

Модернізація кредитних відносин має ґрунтуватися на вирішенні таких завдань:

– формування відповідного інституційного забезпечення функціонування системи кредитних відносин;

– забезпечення створення якісного спільного продукту суб'єктами системи кредитних відносин;

– забезпечення доступності кредитних та супутніх для них послуг;

– удосконалення системи захисту прав споживачів послуг, що надаються суб'єктами системи кредитних відносин.

На нашу думку, модернізація кредитних відносин – це процес їх переходу від екстенсивної до інтенсивної моделі з огляду на інституційні складові, які знаходяться у взаємодії та об'єднання яких здійснюється на основі врахування послідовності створення спільних продуктів, що сформує передумови для досягнення макроекономічної стабільності та сприятиме трансформаційним перетворенням фінансового ринку. Складовими інституційного забезпечення функціонування кредитних відносин є інституційно-правове, інституційно-організаційне забезпечення та інституційно-кадрове забезпечення [2, с. 111]. Це відбувається на основі комплексного впровадження інновацій, що сприятиме зростанню конкурентоспроможності вітчизняної кредитної сфери. Модернізований та традиційний механізм взаємодії суб'єктів системи кредитних відносин має певні відмінності, проаналізовані у таблиці 1.

Таблиця 1

Відмінності між модернізованим та традиційним механізмом взаємодії суб'єктів кредитних відносин (складено автором)

Ознака	Модернізований механізм взаємодії	Традиційний механізм взаємодії
1	2	3
За моделями розвитку	Інтенсивна модель	Екстенсивна модель
За метою розвитку	Обсяги надання послуг у системі кредитних відносин ґрунтуються на соціально-економічних можливостях суспільства	Обсяги надання послуг орієнтовані на постійне зростання

Закінчення табл. 1

1	2	3
За типом взаємодії суб'єктів	Взаємодія, побудована на інтеграції всіх суб'єктів	Взаємодія здійснюється між окремими суб'єктами
За створюваним продуктом	Створення та реалізація спільних продуктів кредитором та опосередкованими суб'єктами кредитних відносин	Реалізація індивідуальних послуг окремими суб'єктами системи кредитних відносин
За часовою орієнтацією взаємовідносин	Довгострокове співробітництво суб'єктів	Укладення суб'єктами разових угод
За поведінковою орієнтацією споживачів	Надання послуг ґрунтується на здійсненні постійної фінансової просвіти	Поведінка споживачів послуг ґрунтується на бажанні збільшення власного споживання без реальної оцінки своєї платоспроможності
За типом взаємовідносин між	Толерантність у відносинах між суб'єктами	Формальність відносин

суб'єктами		
------------	--	--

Інтенсивній моделі розвитку кредитних відносин характерні такі ознаки:

- високий рівень конкурентоспроможності;
- наявність адекватного інституційного забезпечення, що сприяє наданню споживачам послуг комплексного характеру;
- високий рівень капіталізації кредитних установ та страхових організацій;
- розвинені системи корпоративного управління та управління ризиками, що сприяють зваженості управлінських рішень, своєчасній ідентифікації ризиків та загроз;
- відповідальність суб'єктів кредитної сфери і страховиків за якість стратегічних та операційних рішень, збалансованість та стійкість бізнесу, достовірність інформації, що публікується чи надається органам контролю та нагляду.

Метою модернізації кредитних відносин є перехід від екстенсивної до інтенсивної моделі їх розвитку. Її завданнями є:

- розширення функціональності системи кредитних відносин;
- досягнення синергізму взаємодії суб'єктів;
- досягнення цілісності та єдності бізнес-процесів суб'єктів системи кредитних відносин;
- збалансування інтересів, з одного боку, суб'єктів системи кредитних відносин, з іншого – вказаних суб'єктів та держави;
- формування конкурентоспроможного бізнесу в системі кредитних відносин;
- заснування інститутів розвитку, що застосовують інноваційні механізми взаємодії;
- гармонізація вітчизняного та міжнародного нормативно-правового забезпечення функціонування системи кредитних відносин.

Модернізація розвитку кредитних відносин має відбуватися на основі таких принципів:

- транспарентність та ринкова дисципліна учасників;
- інноваційність, що проявляється у створенні передумов перетворення знань у форму інновації, здатної для прикладної реалізації. У високорозвинених країнах Західної Європи та Північної Америки 80 % приросту валового внутрішнього продукту досягається за рахунок інновацій [12, с. 21];
- системність і послідовність політики щодо взаємодії суб'єктів системи кредитних відносин, що ґрунтується на чіткій координації її суб'єктів;
- доступність кредитних та супутніх послуг для позичальників;
- відкритість і прозорість, що передбачає доступність інформації для всіх суб'єктів системи кредитних відносин, суспільства і засобів масової інформації. З іншого боку, це створюватиме можливості прийняття ефективних управлінських рішень.

Завдання переходу від екстенсивної моделі розвитку кредитних відносин до інтенсивної має стати пріоритетним як для держави, так і для суб'єктів системи кредитних відносин, для яких необхідно значно розширити інвестиції в сучасні кредитні та супутні продукти.

Нові завдання щодо переходу до інтенсивної моделі взаємодії суб'єктів кредитних відносин, крім змін функціонування зовнішнього середовища, потребують відповідних змін внутрішнього середовища. На кредитні ринки нині виходять як компанії, що діють у суміжних сферах фінансового сектору, зокрема страхові компанії, так і компанії, що діють в інших секторах економіки (торговельні організації, туристичні фірми та ін.). У такій ситуації банки змушені шукати можливості для гармонізації відносин з ними та розробляти нові кредитні продукти. При цьому підвищується роль на фінансовому ринку глобальних інституційних інвесторів, що набирають форму фінансових конгломератів, які об'єднують банки, страхові компанії, пенсійні та інвестиційні фонди, інші компанії фінансової сфери – інститути, що перерозподіляють міжнародні фінансові ресурси.

Розвиток кредиту безпосередньо впливав на посилення інтеграційних процесів, насамперед, між банківським та страховим бізнесом. Розвиток банківсько-страхової інтеграції почався тоді, коли банки почали утворювати дочірні установи для надання різних фінансових послуг, таких як лізинг, споживчий кредит, фінансовий інжиніринг, страхові, брокерські та консультаційні послуги. Взаємодія суб'єктів системи кредитних відносин має багаторівневий, багатоплановий та багатозначний характер. Це зумовлює два рівні взаємодії між суб'єктами системи кредитних відносин. З одного боку, відбувається взаємодія між основними суб'єктами системи кредитування, з іншого – спостерігається взаємодія між основними та опосередкованими суб'єктами [3, с. 131]:

- іншими фінансовими установами – страховими компаніями, інвестиційними фондами;
- суб'єктами нефінансового сектору економіки, що сприяє реалізації товарів та послуг у кредит. До цих суб'єктів належать торговельні організації, автосалони, забудовники;
- суб'єктами інфраструктури фінансового сектору – ріелтори, оцінювачі, нотаріуси, колекторські компанії, тобто суб'єкти, що сприяють дотриманню принципів кредитування.

Складовими модернізації кредитних відносин є їх інституційна та технологічна модернізація. Заходи щодо інституційної модернізації кредитних відносин, на нашу думку, повинні містити:

- створення умов, що забезпечують розвиток конкуренції в усіх сегментах кредитного ринку;
- створення відповідної інфраструктури, що забезпечить надання якісних супутніх послуг на кредитному ринку;
- формування інституту державного регулювання на основі створення єдиного мегарегулятора, що проводить нагляд за фінансовими ринками. Це здійснить якісну зміну підходів, унеможливаючи дублювання функцій існуючих регуляторів.

Здійснення технологічної модернізації передбачає формування якісно нових спільних продуктів на кредитному ринку. Водночас має бути сформована інтегрована інформаційно-аналітична система, що сприятиме забезпеченню раціоналізації та оптимізації бізнес-процесів суб'єктів системи кредитних відносин. Це сприятиме створенню уніфікованого управління інформацією у різних інформаційних середовищах.

Підґрунтям для модернізації кредитних відносин має бути:

- співпраця науки та бізнесу;
- співпраця з робочою силою;
- публічно-приватне партнерство.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, модернізація механізму взаємодії суб'єктів системи кредитних відносин відбувається під впливом глобалізації і лібералізації державної та наддержавної політики, внаслідок чого здійснюється максимальний захист майнових інтересів суб'єктів системи кредитних відносин, задоволення їх потреб у фінансових послугах та отримання додаткового доходу фінансовими установами.

В результаті модернізації розвитку кредитних відносин очікується досягнення упорядкування міжфункціональної координації суб'єктів системи кредитних відносин; забезпечення технологічної підтримки взаємодії між ними; отримання синергетичного ефекту від цієї взаємодії; забезпечення гармонізації фінансових продуктів, що створюються та реалізуються суб'єктами системи кредитних відносин, з міжнародними стандартами; зміна бізнес-архітектури фінансового ринку.

Забезпечення розвитку кредитних відносин від екстенсивної до інтенсивної моделі має відбутися за рахунок функціонування відповідних інституційних складових, що є перспективним напрямом подальших наукових досліджень.

Список використаної літератури:

1. *Валенцева Н.И.* Теоретические основы экономических границ кредита и развития потребительского кредитования / *Н.И. Валенцева, И.В. Ларионова, Ю.В. Кудрявцева* // Банковские услуги. – 2011. – № 1. – С. 2–11.
2. *Волосович С.В.* Інституційна підтримка розвитку кредитного страхування / *С.В. Волосович* // Вісник Хмельницького нац. ун-ту. – 2014. – № 4. – С. 110–113.
3. *Волосович С.В.* Об'єктивна необхідність та функціональне призначення системи кредитних відносин / *С.В. Волосович* // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького ун-ту. – 2014. – № 22/1. – С. 134–137.
4. *Волосович С.В.* Розвиток взаємодії страхового сектору із кредитною сферою в умовах глобалізації / *С.В. Волосович* // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького університету. – 2013. – № 20/2. – С. 130–134.
5. *Дяконова І.І.* Удосконалення кредитних відносин – споживче кредитування : монографія / *І.І. Дяконова*. – Суми : Університетська книга, 2007. – 96 с.
6. *Євтух О.* Кредит як соціально-економічне явище / *О.Євтух* // Фінанси України. – 2006. – № 3. – С. 7–20.
7. *Ключников И.К.* Кредитная культура: сущность, закономерности, формы : монография / *И.К. Ключников, О.А. Молчанова*. – СПб. : СПбГУЭФ, 2011. – 221 с.
8. *Лаврушин О.И.* Особенности и направления развития кредита в экономике России / *О.И. Лаврушин* // Банковское дело. – 2011. – № 3. – С. 35–41.
9. *Лібанова Е.М.* Сучасні проблеми модернізації української економіки / *Е.М. Лібанова* // Демографія та соціальна економіка. – 2012. – № 1 (17). – С. 5–22.
10. *Печоник О.И.* Принципы модернизации кредитных отношений в экономике знаний / *О.И. Печоник* // Фінансовий простір. – 2012. – № 1 (5). – С. 19–23.
11. *Руженська Т.М.* Зміст процесу модернізації української економіки / *Т.М. Руженська* // зб. наук. пр. Нац. ун-ту держ. податкової служби України. – 2012. – № 2. – С. 215–223.
12. *Шимов В.Н.* Модернизация национальной экономики – императив времени / *В.Н. Шимов, Л.М. Крюков* // Белорусский экономический журнал. – 2013. – № 2. – С. 18–42.

ВОЛОСОВИЧ Світлана Василівна – доктор економічних наук, професор кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету.

Наукові інтереси:

- проблеми функціонування кредитних систем;
- розвиток державних цільових фондів;
- страхування фінансових ризиків;
- оподаткування зовнішньоекономічної діяльності.

Тел.: (044)544–29–31.

E-mail: volosovich_sv@ukr.net.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2015.